

pontban álló német férfi és az író, de még közel 40 másik figura is megjelenik benne, mindannyian egy fiatal színész megformálásában.

Ez a nagyon tehetséges férfi igazi színházi bravúrt hajt végre: minden figurának megtalálja a saját gesztusait, hanghordozását és lenyűgöző természetességgel váltogatja őket. Ugyanakkor nézőként nem érezzük egy percig sem, hogy valamiféle színházi rekordkísérlet szemtanúi lennénk – az előadás őszintesége és keserősége hagy inkább nyomot.

Ez a mű is feszeget néhány olyan kérdést, köztük elsősorban a homoszexualitáshoz való viszonyt, amelyek komoly indulatokat kavarnak a világ szinte minden táján. Ebben az előadásban engem az fogott meg leginkább, hogy mindezt meg lehet úgy is fogalmazni, hogy az ember ne akarjon azonnal véleményt mondani.

Sokat hallani, hogy az amerikaiak mennyire kulturálatlanok és felszínesek. Természetesen ezek a kijelentések nem alaptalanok, de nem is igazságosak. Nem kell, nem szabad Amerikát majmolni, de a nyitottság, a szabadság és a szókimondás értékeit érdemes tisztelni – mert ezek terén szerintem lehet tanulni tőlük. Számomra világlátás és színházismeret szempontjából is nagy kaland volt a nyáron ott töltött két hónap!

Vági Eszter

U. i.: Ottlétem alatt elég sok színházi tanulmányt, színházi könyvet, műsorfüzetet és iskolai prospektust gyűjtöttem össze. Itt nem volt mód ezeket részletesen ismertetni, de az esetleges érdeklődőknek állok szíves rendelkezésre. (Hogy is szokták mondani: elérhetőség a szerkesztőségben?!...)

Egy megújult fesztivál – Avignon 2004.

Vatai Éva

„Meglepő rendezésekkel kell életre kelteni a színháznak nevezett hatalmas állat-testet, hogy behatolhasson minden egyén társadalmi intimitásába. Mert az általunk kedvelt színház képes egybegyűjteni az embereket, miközben a mai világ – melyben gazdag/szegény, kelet/nyugat és észak/dél áll szemben egymással – megosztja őket.”

Ez a gondolat a 2004-es Avignoni Fesztivál mottója. Thomas Ostermeier, a berlini Schaubühne fiatal igazgatója, a mai színházi élet egyik legeredetibbnek kikiáltott alkotója tollából.

Avignon mindig is szerette a színház „enfant terrible-jeit”: Pina Bausch, Joseph Nadj, Rodrigo Garcia, Sacha Waltz, Olivier Py már biztos ösvényt tapostak a jövő nagy színházesztétikai újítói előtt.

A brechti örökséget felvállaló Ostermeier meghívásának oka: az iraki háború ellen egységesen fellépő németek és franciák kulturális téren is ki akarják fejezni egymás iránt érzett szimpátiájukat. A választásnak belső okai is vannak: visszafordul ezzel a tavaly megújult fesztivál igazgatás tekintete az alapító Jean Vilar és Rene Char felé, akiknek eltökélt szociológiai követelményeik voltak: legyen a színház nyitott, meggyőző, értelmezhető, s kifelé kommunikáló. A társult rendezőt nem csupán saját négy rendezésével invitálták a fesztiválra (Wojzeck, Nora, Disco Pigs, Koncert étlapról), hanem arra is felkérték, hogy hívjon meg általa értékesnek ítélt rendezőket s előadásokat. Így került az IN programjába a ”legnémetebb francia rendező”, Bernard Sobel, Sacha Waltz, Luk Perceval, Hans Castorf stb.

Örömteli magyar vonatkozás: 2006-ban Joseph Nadj lesz a fesztivál társult rendezője(!).

A gyors karriert befutott Ostermeier építési területen berendezett Baracke-színházát 1998-ban Németországban az év színházának választották, majd a rendező fiatalos lendülettel vetette bele magát a Schaubühne vezetésébe. Először is drákói szabályokat hozott, (a költségvetés átcsoportosítása, a szerződötött színészek eltiltása tévézéstől, rádiózástól etc.) s olyan színházi kultúrát alakított ki, amelyben nagy szerepet kapott a színészet fizikai oldala, a közös kreatív munka, a merész újítás, és nyitottság a közönség felé. Wojzeck-rendezése a modern német színház karakterisztikus alkotása: expresszív, erős, felkavaró, a média vívmányait is alkalmazó produkció. Az előadás helyszíne a fesztivál 58 éve alatt komoly színházi viharokban edződött Pápai Palota. A színpad fölött hatalmas fényreklámok, melyek alkalmanként szürke lakótelepi házak képét adják. A színpad teljes szélességében szürke töltést formázó fémbarrikád, bal oldalán hatalmas cső szája tátong, melyen át időközönként (szenny)víz folyik be a színpadra. A töltés jobb

felső szélén kinyitható büfeskocsi. Néhány szék, s Wojzeck kerékpárja, amelyen keresztbe-kasul biciklizi a teret: a kapitány üvöltésére lassabban, az agresszívan kötekedő férfibandától menekülve villámgyorsasággal. Az erőszak az előadás vezérszólama: a töltésen megjelenő, vadul ugató rottweiler, a német kabaré tradícióját idéző táncoló vagy verekedő férfikar, a színpad teljes terjedelmére kivetített vibráló mozgóképek mennyisége erősen sokkolja az agyat. Wojzeck és Marie torz testű törpegyereke, aki a babakocsiból kiugorva szüntelen ott lábatlankodik a kopár külváros figurái között, Marie altatódal gyanánt ráüvölt a csecsemőre. Nincs az az egészséges emberi tudat, amely érzéketlen maradna a rendező által felépített kegyetlen, torz világ effektusaira.

A doktor kísérletének alanya az előadás végére állatira lemeztelenített Wojzeck után igyekszik menekülni az agyán doboló hangok elől. Megalázásának erős pillanata, amikor megszokott mozdulatokkal borotválni kezdi a kapitány combját s ülepét, s mint Pavlov kutyája rohan fel a töltésen, hogy a felharsanó csengő parancsára befalja kistányérnyi ételét.

A rendezésből tisztán és erősen kicseng a totális globalizáció, az emberi értékeket felörlő jelenségek elleni tiltakozás. Meglepően kitágított Wojzeck-értelmezés. Szép pillanata az előadásnak, amikor a hard-rockra táncoló külvárosi férfihorda hirtelen komolyzenei aláfestést kap, s kissé zavarodottan, majd mechanikusan folytatja idétlen diszkótáncát a váratlan zenére.

Komoly kérdőjelet hagyott bennem az előadás ritmusa: a lassú kezdet (meg kell várnunk, míg a színpadi büfé kinyit, s mindenki megissza az első italát,) a fehér öltönyös kapitány hosszú és hatásvadász sztriptíz tánca, melynek csattanójaként úszóparádét rendez a csatornacsőből kifolyó (szenny)vízben.

Érezhető az IN és az OFF előadásainak témaválasztásában, hogy „a nemzetközi helyzet fokozódik”: az errefelé minden területen tapintható USA-ellenes hangulat a színházba is elemi erővel tört be. A dél-amerikai születésű, madridi Rodrigo García USA-ellenes firtora „*Ronald, a McDonald's bohóc története*” az egyszerű ember gondolkodási mechanizmusainak finom humorú kifigurázása, amely egy kisebb szupermarket árukészletének színpadra borításával sokkol. A fogyasztói társadalom, amelyben vagy eladóként vagy vásárlóként csapjuk be magunkat, a három színészt McDonald's bohóccá silányítja, akik videofilmre rögzített vidám társulati kirándulás során mohón falják a ketchuppal, mustárral nyakon öntött könyv-barbecue-t. Közben fojtott rövid csendek és megható pillanatok: Hiroshima, Irak, Dél-Amerika – Nike-cipőben, Ford-autóban, a Whitney Houston énekelte amerikai himnusz hangjaira. Egy-egy színpadi megoldástól felszisszen a közönség, de pár perc múlva szent a béke.

(A darab bemutatásával párhuzamosan vetítették a „Super Size Me”-t, amely a McDonald's kulturális és élettani romboló hatását mutatja be az amerikai társadalomban egy magát öngyilkos McDo-kúrára fogó fiatal krónikáján keresztül.)

A népi műfajok, az interaktív színház s a modern táncszínház elemeit vegyítő előadást a tele nézőtérrel érezhető döbbenet és szimpátia kísérte.

„*Számomra a színháznak csak akkor van értelme, ha egy kicsit meg akarom változtatni általa a társadalmat, vagy legalább is más nézőpontot tudok vele ajánlani, mint a médiáé. De biztos vagyok abban, hogy színházba kevesen járnak, s a hangomat kevesen hallják.*” – mondja Rodrigo García.

A magyar származású Alain Timar Babel-taxi című előadása más aspektusból vizsgálja a világ megosztottságának problémáját: a történelem és a filozófia síkjáról, nyelveket, sorsokat vegyítve, s finom humorral laza szálú történeté fűzve össze. *Nabukodonozor is amerikai volt?* – kérdezi az egyik szereplő. *Nem, akkor még fel sem találták az amerikaiakat.*

Miközben a tavaly júniusban meghozott színházi szakma ellenes kormányzati döntések felhője továbbra is viharral fenyeget, nem szűnt meg a tiltakozás, csak más formát öltött. Július 14-én a szakma képviselői a Pápai Palotából interpelláltak Chirac-hoz. A tavalyi IN eltörlése után azonban sok mindent át kellett gondolnia a megújult vezetésnek is. A teljesen fehér plakát befejezetlen piros A betűje is jelzi: a színházzal bármikor bármi történhet, jobb lesz szerényebbre, nyitottabbra, de határozottabbra venni a figurát! Az IN mintegy 50, az OFF majd 700 programján a tavaly előtti látogatottsághoz képest érezhetően kevesebben vannak.

Nagy érdeklődés kíséri az Avignon-i Nyári Egyetem Kutatási Műhelyének nyelvtanulási modult is felajánló kurzusait (népi színház: pantomim, commedia dell'arte), és a színházi modul bevezetésével szervezett nemzetközi továbbképzéseket.

Isabelle Esperanza, az Európai Nyári Egyetem kurzusainak szervezője olyan európai fiataloknak ajánl képzést a fesztivál idejére, akik jól beszélnek franciául, s nyelvtudásukat a színházi tevékenységek során szeretnék tökéletesíteni.

„Négy évig dolgoztam Magyarországon, színjátszó csoportot is vezettem három éven át. Ott figyeltem meg, milyen fontos a nyelvtanulás emocionális szintjének növelése szempontjából az aktív játék, a színház. Azután Avignonban kezdtem dolgozni, s azt gondoltam: ideális hely egy ilyen típusú kurzus meg-

szervezéséhez. Az egyetem nyitott volt, de az anyagi háttérnek kellett megteremtenem. Egy olyan (oktatási) minisztériumi pályázaton nyertem pénzt, amely az európai dimenziójú találkozókat támogatja, s távlataiban fejlődő országokat is bekapcsol a programba. Így kerültek ide délkelet-ázsiai és latin-amerikai egyetemisták.”

A színházi nevelési kurzusokon az idén három pécsi és egy debreceni egyetemista vesz részt – hála Vaucluse megye és Baranya megye együttműködésének, valamint a Francia Intézet segítségének.

Fejezetek az angol drámapedagógia történetéből (1.)

Bethlenfalvy Ádám

Gavin Bolton 1998-ban megjelent – doktori disszertációja alapján írt – *Acting in Classroom Drama* című könyve áttekinti az angol drámapedagógia történetét. Elsődleges szempontja a résztvevők szerepbeléptetése, de írása teljes képet ad a brit drámapedagógia fejlődéséről, úttörőiről és mellékvágányairól. A könyv utolsó fejezetében Bolton kifejti saját elméletét is, de erről ennek a sorozatként tervezett írásnak egy későbbi fejezetében számolok be. Itt és most a brit drámapedagógia két rendhagyó alakjának életét és munkásságát mutatom be, és néhány olyan irányzatot, amely hatással volt a drámapedagógia későbbi alakulására. A jelen írás lényegében a Bolton-könyvből készült jegyzetnek tekinthető, néhány ponton életrajzi információkkal kiegészítve. (A bibliográfiában természetesen felsorolom az összes könyvet melyről e cikkben szó esik.)

Úttörők

Bolton öt pontban összegzi a szempontokat, melyek szerint kiválasztotta a brit drámapedagógia úttörőit. A szempontok a következők:

- Munkássága radikális változásokat eredményezett az osztálytermi gyakorlatban.
- Új módszereket alkalmazott a praxisában, és ezeket elméletben is alátámasztotta, kifejtette.
- Írásban is beszámolt módszertani újításairól, aminek alapján az olvasók is megérthették a tevékenységét.
- Vagy saját korában vagy később közérdeklődés tárgyává vált, olyannyira, hogy mások is megjelentették saját beszámolóikat drámapedagógiai munkásságáról.
- Életművét az osztálytermi dráma népszerűsítésének szentelte.

Bolton Harriet Finlay-Johnson, Henry Caldwell Cook, Peter Slade és Brian Way mellett Dorothy Heathcote-ot sorolja az úttörők közé. A szerző egy hosszú fejezetben foglalkozik a két világháború közé eső évekkel. Ezekben az esztendőben több olyan szemléletmód született, amelyek máig élő gyakorlatok gyökerét jelentik. Írásom ezen részében a két világháború közötti időszakig jutunk el, és a tervezett folytatásban szeretnék Peter Slade, Brian Way, Dorothy Heathcote, Gavin Bolton,

Tony Jackson, David Davis és az brit drámapedagógia más fontos alakjainak munkásságáról beszámolni.

Harriet Finlay-Johnson (1871-1956)

Első úttörőnk összesen 12 évig, 1897-től 1910-ig igazgatta a kelet-sussexi Sompting falu általános iskoláját. Ez alatt a 12 év alatt azonban olyan hírnevet szerzett magának és módszertanának, hogy az iskolát, amelyben összesen egy segéddel – a hűgával – dolgozott, állítólag szinte ostrom alatt tartották a látogatók, érdeklődők.

Eredményeinek értékelésekor fontos figyelembe vennünk azt, hogy gyakorlatilag előzmény nélküli a munkája. Az ő korában, és minden bizonnyal jóval utána is az iskolai oktatás és a színház kapcsolata egy-egy Shakespeare mű diákok általi összeolvasásánál ért véget, az óvodákban akár a versek eljátszásáig is terjedhetett, de ezek csak alkalmoszerű játékok voltak és nem volt szakirodalombeli megalapozottságuk.

Finlay-Johnson módszertanának alapja az a felismerés volt, hogy a gyerekek kíváncsiak. Az ő iskolájában az „ifjú tudósok” akkor és úgy tanulhattak, amikor akartak. Tudás iránti vágyukat dramatikus tevékenységekkel lehetett felébreszteni és fokozni. Az iskola működése először a természetismeret köré épült, ennek helyét vette át fokozatosan a dramatizálás, ami összekötő kapcsolóként is szolgált a különböző tantárgyak között, és alkalmassá vált akár a legbonyolultabb tantervi követelmények teljesítésére is. Finlay-Johnson szerint éppen a dráma segítségével lehet megtalálni a különböző tudományágak között kapcsolódási pontokat. Munkájának célja az volt, hogy felkeltse a diákokban a vágyat a tudásra, hogy a tanulók segítsék, tanítsák egymást a közös felfedezés, készülés során, hogy önállóak és öntanítók legyenek, hogy alaposak legyenek az új ismeretanyag tanulmányozása során, s hogy a tanárt társnak és munkatársnak tekintsék.

A célok elérése érdekében különböző típusú játékokat játszottak. A gyakorlati tudást növelő „vásárlós” játéktól kezdve, amiben számtani, mérési és termékekkel kapcsolatos ismereteiket gyakorolhatták a résztvevők, a történelmi drámákkal bezárólag – ezekben saját szavikkal keltették életre a történelmi alakokat és helyzeteket. Finlay-Johnson büszkén számol be az V. Henrikről szóló előadást követő napról, amikor a gyerekek megro-